

JAAP DE JONG: PVDA OP DRIFT

Vraag één uit de politieke kwis van deze maand.

Wat dient er ingevuld te worden op de stippeltjes in het volgend citaat, 'christen' of 'sociaal'?

*„De ...-demokratie zou er daarom ver-
keerd aan doen, die strijd nog eens onno-
dig te verzwaren door er een strijd om de
macht in de onderneming als zodanig van
te maken. Dat zou niet alleen elke conces-
sie van werkgeverszijde onwaarschijnlijk
maken, maar ook indruisen tegen de ...-
demokratische kompromis-gedachte, die
de waarde van een (door wetgeving, over-
heidshandelen en vakbondsaktie in ban-
en te leiden) vrijheid van ondernemen
onderschrijft.”*

Uw antwoord is dus fout, u bent niet over naar de volgende ronde. Hebt u het antwoord wel goed, dan had u eerder moeten waarschuwen tegen deze ontwikkelingen en wordt u daarom gediskwalificeerd. Het moet toch 'sociaal' zijn.

Het citaat komt uit een artikel van twee medewerkers van de Wiardi Beckman Stichting, Paul Kalma en Marnix Krop. Beiden hebben een zekere faam opgebouwd als 'linkse' wetenschappers.

Kalma en Krop pleiten dus voor een nieuw maatschappelijk compromis als voorwaarde om uit het economisch slop te komen. De werkloosheid is niet alleen een gevolg van de crisis maar ook van het structureel teruglopen van de totale arbeidstijd door de toename van arbeidsproductiviteit. Een vernieuwde economische groei helpt niets, omdat dat niet wordt omgezet in banen. Dus blijven er drie strategieën over: arbeidsintensivering van productie, arbeidsloos inkomen en herverdeling van de arbeid. Het sociaal-demokraten eens zo eigen pleidooi van versterking van de kollektieve sektor is al helemaal verdwenen. Dan volgen ze een typische redenering. De twee eerste opvattingen zijn niet realistisch in onze 'open' economie. In het ene geval is er een maatschappelijk niet te realiseren terugval van het levenspeil en met een basisinkomen wordt de tendens tot arbeidsuitstoot aanvaard. Dus blijft arbeidstijdverkorting over. Over de noodzakelijke samenhang van deze strategieën hoort men de heren niet, nog minder over de toch noodzakelijke verdere democratisering.

Laat staan dat het mondiale perspectief nog genoemd wordt. Nee, arbeidstijdverkorting biedt als enige strategie dé oplossing en is bovendien een mooie basis voor een nieuw kompromis. De arbeidsorganisatie zelf moet daarbij veranderen, pluriformer en flexibeler worden. De ondernemers maken de onderneming wat minder hiërarchisch en nemen wat humaniserende maatregelen, zoals kwaliteitskringen. Die, in tegenstelling tot het werkoverleg, gericht zijn op kwaliteitsverbetering van het produkt in plaats van verbetering van de arbeid. De bonden moeten dan wat minder rigide worden op punten als automatisering, differentiatie van arbeidstijden, beloningsvormen en dergelijke.

Maar de macht in de onderneming zelf mag niet bestreden worden, want dan lukt het kompromis niet meer. Terwijl Kalma en Krop in hetzelfde artikel wijzen op ontwikkelingen als het ontstaan van een dubbele arbeidsmarkt, één voor relatief goedbetaalde medewerkers die hoogwaardig werk doen en één voor gemarginaliseerde groepen (buitenlandse werknemers, vrouwen en jongeren) die onder ongunstige arbeidsomstandigheden ongeschoold routinematig werk mogen doen. Op momenten en tijdstippen dat het de ondernemingen uitkomt. Eénjarige ervaringskontrakten, de ontwikkeling van nieuwe vormen van thuisarbeid, cao's voor een aantal uren per jaar in plaats van per week enzovoort.

'Het gaat dus niet goed met de Nederlandse sociaal-demokratie.' Er zijn inhoudelijke ontwikkelingen aan de gang, die andere linkse partijen zouden moeten dwingen tot een evaluatie van de eigen positie. De pleidooien voor het herstel van de marktsektor, het afzien van meerderheidsstrategieën, het terugtreden van de overheid, voor een nieuw maatschappelijk kompromis enzovoort uit PvdA-kring zijn bijna ontelbaar. Denk bijvoorbeeld terug aan de actieve wijze waarop PvdA-ers als Piet Vos en Arie van der Zwan het werk van de Kommissie Wagner verdedigden. Aan Jaap van der Doef die een pleidooi hield voor een innovatiebeleid in de informatikasector omdat Nederland anders een tweederangsnaatie zou worden. Technologie moet de volle ruimte krijgen, ook al heeft dat onplezierige gevolgen als verlies van arbeidsplaatsen of maatschappelijk onnuttige of zelfs schadelijke produkten. Van der

Doef had een paar maanden als staatssekretaris de PTT mogen besturen en hij was volledig door de knieën.

Ondertussen zijn dat soort verhalen maandelijks kost in het wetenschappelijk blad Socialisme en Democratie. In februari een aanbeveling voor de opvattingen van de Kommissie Wagner. In maart schrijft de nieuwe voorzitter van de Industriebond Visser dat het terugdringen van de kollektieve sektor noodzakelijk is en dat de sociaal-demokratie medeverantwoordelijkheid moet willen dragen voor een industrieel herstelbeleid. In april pleit Wolfson voor een socialistische inkomenspolitiek, waarbij de PvdA voor het duurzame herstel van de werkgelegenheid vergaande ingrepen in bereik en functioneren van de verzorgingsstaat moet overhebben. Zo maar een greepje, niet meer.

En dan in het soort algemene economie dat me weer doet denken aan Vondeling, die ooit voor de TV economische problemen uitlegde door twee taarten in stukken te snijden. Allemaal ondersteund door het cynisme van journalisten van Haagse Post en Volkskrant, die niet weten hoe snel ze af moeten komen van de beladenis van de jaren zestig en vormen van neo-liberalisme omarmen. Gedachtengangen die helaas ook in de PPR gehoord kunnen worden. Zo werden Roel van Duyn en ik tenslotte gekenschetst als vertegenwoordigers van de 'lost generation' in de vorige Radikalenkrant. Ik heb niet het gevoel iets verloren te hebben, integendeel. Het meest essentiële heb ik behouden en zou ik ook niet kwijt willen: het vermogen te kunnen dromen. Met het realisme van nu en zonder het dromen van toen hadden we nu niet gesproken van de jaren zestig en had de wereld er anders uitgezien.

Meer dan ooit is er een sterk blok links van de PvdA nodig, dat bereid is tot bezinning op strategie en politieke uitgangspunten zonder haar eigen tradities overboord te gooien. Nu er vorige maand op deze zelfde plaats een taboe erd doorbroken, wil ik op mijn beurt wijzen op de mogelijkheid deze gedachte te ondersteunen door sympathisant te worden van de Stichting 'Voor een Linkse Doorbraak', door overmaking van f 25,- (f 15,- voor minimuminkomens) op giro 4210110 te Amsterdam onder vermelding van 'abonnement'.